

Film documentar: „Situația drepturilor omului în Republica Moldova la 70 de ani de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului

Promo-LEX și Radio Europa Liberă Moldova vă invită să urmăriți filmul documentar: „Situația drepturilor omului în Republica Moldova la 70 de ani de la adoptarea Declarației Universale a

Drepturilor Omului”.

Alexandru Arseni (*Profesor universitar, Facultatea de Drept a USM, semnatar al Declarației de Independență, deputat în primul Parlament al R. Moldova, președintele Comisiei pentru drepturile omului și relații internaționale*): Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDU) este document sufletesc pentru întreg globul. Toți sunt egali în drepturi. Acest document deja în tot globul a făcut o casă comună că toți suntem oameni.

Corina Ovcearencu (*Activistă civică, membră a grupului Occupy Guguță*): Nu este suficient să ai drepturile scrise pe foaie. Nu este suficient să știi despre existența acordurilor și tratatelor care luptă pentru drepturile oamenilor. Este important ca aceste drepturi să fie respectate și să realizezi că aceste drepturi sunt ale tale. În fiecare zi să depui efort

și să le aperi.

Oxana Radu (*Împreună cu sora ei Ludmila au fost maltratate de către poliție în aprilie 2009. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a decis că autoritățile moldovene au fost prea indulgente cu postiișii care le-au abuzat*): Eu am demonstrat, nu doar mie, dar tuturor că am avut dreptate și atunci mie mi s-au lezat aceste drepturi în comparație cu alte persoane care au fost maltratate. Au cedat din start și nu au vrut să meargă alături cu mine.

Nicolae Negru (*Comentator politic, a fost deportat în Siberia, în 1951, la vârsta de 2 ani, împreună cu părinții și doi frați. Averea familiei a fost confiscată*): Toate drepturile noastre au de suferit din cauza rămânerii noastre în urmă, din cauza că noi nu ne mișcăm, nu ne reformăm suficient de repede. Dar trebuie să începem cu mentalitatea noastră.

Corina Ovcearenco: Pe mine bunica deseori mă întreabă, și în general rudele mai în vârstă, de fiecare dată îmi spun că voi trăiți într-o perioadă în care drepturile se respectă și încă foarte bine, puteți să protestați, să ieșiți aici în stradă etc. Da, probabil ei asta văd în felul acesta, și probabil comparând cu perioada sovietică sau perioada de după război cineva ar putea să spună că noi trăim foarte bine din punct de vedere al respectării drepturilor omului. Dar asta nu înseamnă că tineretul și în general omul din secolul XXI trebuie să se compare cu încălcările care au avut loc atunci.

Nicolae Negru: A trebuit să termin eu școala ca să înțeleg că ceea ce se spune la școală este absolută minciună. Nu are omul absolut nici un drept.

Alexandru Arseni: Acum noi vorbim despre drepturile fundamentale în toate domeniile. Pe timpul Uniunii Sovietice noi eram limitați despre care drepturi să vorbim. De unele nu vorbeam, nu se amintea despre ele, deoarece era interzis de

partidul comunist, cu securitatea, care imediat găseau explicații. Ori ești disident, ori alte probleme. Marea majoritate nu cunoșteau că există așa document (DUDO). Asta cunoșteau oamenii care erau disidenți, oameni înțelepți, deștepți, savanți. Dreptul la muncă toți știau, dar dreptul la libertatea conștiinței ... nu, nu. Cei care aveau libertate erau considerați dușmanii sistemului sovietic. Era o luptă cu toate că Uniunea Sovietică a aderat la Declarația Universală, dar nu a fost publicată. Ajungea informația, dar era primită că așa a spus Soljanițan etc, dar să vezi documentul în mână, să-l citești – nu era publicat.

Nicolae Negru: Uniunea Sovietică se lăuda într-un fel cu faptul că a creat o societate, un regim în care drepturile omului sunt respectate la modul real, nu așa la modul formal ca în statele capitaliste. Nici pe departe nu se compară cu ceea ce a fost și ceea ce este. Dacă unii zic că am trăit fericiți – alții nu pot să spună lucrul ăsta, că au trăit fericiți. Lor li s-au încălcat drepturile elementare. Faptul că li s-a luat proprietatea și nu li s-a restituit aceasta proprietate. Alt aspect este libertatea circulației. Dacă în timpul foametei oamenii ar fi putut circula, ar fi avut acces la piața muncii din Europa, de exemplu, mulți s-ar fi salvat. Sute de mii de oameni au murit de foame. Un drept pe care noi acum nu-l apreciem.

Oxana Radu: De multe ori mă întâlnesc cu situații când oamenii nu știu că ei așa drepturi. Ei nu știu cum să le aplice. Până la urmă eu cred că oamenii de la țară nici cuvântul drept nu-l înțeleg până la urmă. Ca ei să înțeleagă cuvântul drept ca după asta să facă o legătură că iaca eu am un drept.

Alexandru Arseni: O parte dintre oameni nu vor să știe că au drepturi. Dar știți de ce? Atunci când dreptul persoanei este încălcat, este lezat, fie pentru acțiunile organelor administrației de stat sau altceva, el trebuie să și-l apere, să fie restabilit în drepturi. Când îți amintești că trebuie să treacă prin sita asta de instanțe ca el să demonstreze – el

nu mai vrea, nu are încredere. De aceea, el mai bine – eu nu am nici un drept și lăsați-mă în pace. Omul prin recunoașterea acestora a fost în mijlocul acestui fenomen frumos, dus la disperare că nu vrea.

Oxana Radu: Calea parcursă prin instanțele de judecată până la CEDO a fost foarte grea și foarte dureroasă. Toți aveau parte de dreptate, și judecătorul, și partea vinovată, dar eu eram într-un fel vinovată că de ce că am venit cu această plângere, că-i deranjez pe toți. Cel puțin eu așa mă simțeam. Spun asta, deoarece se stabilea o nouă ședință și întreba: mata ai să poți pe data cutare? Eu n-am să pot – haideți să găsim... Ai să găsești timp. Întreabă pe partea vinovată, fiind în haine de polițiști, dvs. o să puteți? Știți eu tot n-o să pot, deoarece am ore la master și găsiți vă rog o altă zi. Bine, bine, dar căutăm altă oră. Când partea vinovată venea în haine de polițiști, ei se prezentau, și cu arma la brâu, la instanța de judecată. Fiind în perioada cea de după maltratare, psihologic afectată, și când vedeai uniformă cea – automat intrai în, nu mai depășeai situația, intrai în aceeași tranșă și iarăși aceeași discuție cu psihologul. Asta a fost cel mai dureros.

Corina Ovcearenco: Republica Moldova trebuie să, în fiecare zi să lupți pentru drepturile tale. Tu niciodată nu știi când poți să devii din majoritatea cea care este protejată de lege – poți să devii mâine o minoritate. În momentul în care oamenii, de exemplu, protestează împotriva legii anti discriminare și nu sunt de acord cu oferirea drepturilor egale unor categorii de oameni, fie minorități naționale, fie minorități sexuale. Oamenii când nu sunt de acord cu anumite lucruri – ei sunt gata să interzică unor anumite categorii de oameni să existe sau protesteze pașnic, sau să-și manifeste dreptul constituțional. Negândindu-se că mâine poate această problemă să te afecteze pe tine foarte direct.

Alexandru Bulat: În Republica Moldova se încalcă aproape toate drepturile din Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Aproape jumătate din populația Republicii Moldova trăiește la limita sărăciei, ceea ce se încalcă dreptul la un trai decent. Oamenii sunt discriminați. Minoritățile sunt discriminate. Anul 2018 ne-a demonstrat că și dreptul la alegeri, dreptul la întruniri pașnice, poate să fie încălcat. Situația degradează tot mai tare. Trebuie să avem o atitudine față de asta.

Nicolae Negru: La toate drepturile avem de lucru: dreptul de a fi ales și de a alege. Acest drept depinde de o anumită stare financiară. S-a întâmplat ca unele partide care au investit mulți bani în alegeri să nu treacă în Parlament, dar nu s-a întâmplat ca niciun partid care nu a investit bani să treacă în Parlament. Deci banii sunt, într-un fel, hotărâtori, dar nu toată lumea are acești bani.

Alexandru Arseni: Două drepturi fundamentale deschid calea la celelalte și dreptul de a cere. Dreptul la cetățenie și dreptul de vot. Nu pur și simplu să te duci să arunci buletinul acela, chiar dacă ai ales din șapte candidați, 12 sau unu. Dar rostul. Pentru că alegerile în organele reprezentative nu sunt ambiția și dorința celor care candidează. Trebuie să fim conștienți că noi suntem cei care ne planificăm viața pe viitor. Iar pentru aceasta delegăm niște împuterniciri la oamenii pe care-i votăm. Ei sunt legați pentru a realiza, iar dacă are ruptură, cum este în prezent în Republica Moldova, atunci beneficiarii vor fi cei care candidează. Poporul rămâne doar executorul care aruncă buletinul.

Corina Ovcearenco: În general, în viața de zi cu zi oamenii nu se gândesc la drepturile lor, atâta timp cât ele nu sunt încălcate pentru ei. Atâta timp cât pe tine nu te privește o anumită problemă sau o anumită încălcare atunci oamenii sunt indiferenți față de ilegalitățile care se întâmplă în jur. În momentul în care atâtea ilegalități se întâmplă și atâtea încălcări încât ele devin normale pentru cetățeanul de rând. El văzând atâtea nedreptăți în jurul lui nu se simte cumva în putere să opună rezistență. Trebuie să lupti, trebuie să fie

un mod de viață pentru toată lumea ca noi toți să trăim într-o societate în care drepturile sunt respectate.

Nicolae Negru: Unele libertăți nu sunt respectate în deplinătatea lor, în complexitatea lor. Dreptul la libera exprimare. Vorbeam de deportări – nimeni nu putea să spună că eu am fost deportat, că s-au comportat neomenește față de noi. Am putea merge pe aceste drepturi ale noastre, analiza și vedea că sunt multe lucruri de făcut. Același drept la muncă ne este în mod flagrant încălcat. Poate e cel mai încălcat drept al nostru la muncă. Statul nu are grijă, politicienii nu se preocupă la modul serios sau responsabil de economia noastră, de starea noastră materială. Ei se preocupă de starea lor materială.

Oxana Radu: Să spun așa că această hotărârea de la CEDO a fost ceva bucuros – nu. Nu mi-am simțit satisfacția. Da, eu am demonstrat, am ajuns, am o hârtie care demonstrează că am drepturi. Dar situația din ziua de azi este mult mai critică decât era în anul 2010-2012 când parcă democrația se simțea. Acum, cu părere de rău, toți se gândesc să plece din țară. Există nu departe România unde oamenii sunt pur și simplu respectați.

Corina Ovcearenco: Eu cred că ar trebui să promovăm cumva cazurile de succes în care oamenii au luptat pentru drepturile lor și au obținut anumite revendicări. Noi trăim într-o țară în care omul se simte frustrat și este singur în fața unei ilegalități sistematice. Această frustrare încurajează o amorfitate totală în rândurile oamenilor pentru ca să lupte cu nedreptățile din jur lor. Respectiv așa societăți, așa grupuri la Occupy Guguță, cel puțin ne punem ca scop să încurajăm oamenii, să le arătăm că tu poți să ieși cu o torbă, cu o căldare și să-ți exprimi nemulțumirea. Pe lângă asta noi mai oferim o platformă prin care tu poți să vii să înveți să protestezi. În secolul XXI, decât dorință proprie și responsabilitate socială/cetățenească, nu știu ... tu ai practic toate sursele pentru informare din punctul acesta de vedere.

Alexandru Arseni: Dorința și mai degrabă visul pe care noi l-am urmărit când am aderat la Declarația Universală a Drepturilor Omului acum oamenii sunt dezamăgiți. Ce-am visat, ce-am vrut, ce s-a proclamat și la ce-am ajuns. Locuri de muncă nu sunt, salariile sunt nu decente pentru viață, protecția și siguranța persoanei nu este garantată. Avem mari restanțe la conducerea Republicii Moldova.

Filmul este difuzat în cadrul proiectului „Sărbătorirea drepturilor omului în Moldova în contextul celei de-a 70-a aniversări de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului”, implementat de Asociația Promo-LEX și susținut financiar de către UK in Moldova – British Embassy Chisinau.